

ТРГОВИНСКИ ПОСАО

Појам трговине

Економски појам – привредна грана...

Правни појам – шире схватање; свака делатност обрта капитала

Значај одређења правног појма трговинског посла

- издвајање из грађанскоправних послова, као посебна врста
- одређивање домена трговинског права
- одређивање појма трговца
- посебна материјалноправна правила; нпр.: 1) теретност 2) виша стопа затезне камате 3) нема ограничења уговорне камате (у судској пракси ограничена) 4) дуг више дужника у послу солидаран, а не подељен 5) краћа застарелост
- надлежност привредног суда и посебан поступак у привредним споровима
- привредна казнена дела
- посебни порези

Појам трговинског посла

Страна права

Општи појам – посао размене материјалних добара ради стицања добити

Шароликост у упоредном праву

- 1) нема законског одређења (нпр. УК, Швајц.)
- 2) објективно схватање
- 3) субјективно схватање

Објективно схватање (нпр. Фр)

- критеријум – објект посла, а не субјект
- објективни појам трговца – бављење трговинским пословима даје својство трговца
- 2 основна услова – 1) рачунцијска (шпекулативна) радња 2) радња преноса добара
- допуњујући услов – вршење посла за потребе предузећа (субјективан критеријум)
- законско набрајање трговинских послова (није исцрпно); допуна у судској пракси
- сумња о природи посла – претпоставка трговинског посла

Објективно схватање - **наставак**

- врсте – 1) основни 2) помоћни и 3) мешовити
- основни послови

* појам – они који су то по својој природи (оба услова)

* законско набрајање; нпр. – куповина ради даље продаје, трговинске услуге, менични послови...

- помоћни послови

* појам - по природи послови грађанског права, трговац их обавља за потребе своје делатности (нпр. превоз уз продају, куповина намештаја за пословну зграду...)

* последица - проширење објективног појма субјективним критеријумом

- помоћни грађанскоправни послови

* појам - трговински послови, обавља грађ. субјект за потребе свог занимања (нпр. лекар продаје лекове, занатлија продаје свој производ)

* последица – сужење појма трг. посла

- мешовити послови

* појам – тргов. посао за једну страну, а грађ. за другу

* нпр. банка даје стамбени кредит физичком лицу, куповина у самопослузи

* правни режим – природа посла за дужника

Субјективно схватање (нпр. Нем.)

- критеријум – субјект (учесник) посла
- појам – посао обавља трговац за потребе трговине
- једностран посао (нпр. понуда) – трговински, ако изјаву даје трговац, иначе грађански
- двостран посао (уговор) – довољно да је једна страна трговац
- сумња у природу посла – претпоставка трговинског посла
- субјективан појам трговца – лице које се бави трговинским предузећем

- предузеће? – самостално бављење пословима уз накнаду; сложеност и обим захтева трговачки начин организовања (нпр. вођење књига, издавање рачуна, годишњи обрачун)
- врсте трговачких послова: 1) основни и споредни 2) двострани и једнострани
- * основни послови – трговац обавља за потребе свог предузећа
- * споредни послови – грађански послови које трговац обавља за потребе своје делатности
- * двострани – обе стране трговци
- * једнострани – а) само једна страна трговац б) важи трговинско право, ако закон друкчије не одреди (нпр. заштита потрошача)

Приближавање објективног и субјективног схватања – мало разлике у пракси (нпр. продаја непокретности у Нем. није трг. посао)

Уговор у привреди

Српски појам

Дефиниција – уговор између привр. субјеката; у или у вези са делатношћу

- уобичајено схватање – објективно-субјективно; прихваћено у судској пракси
- процесни појам – субјективан; привредни суд надлежан и за спор између привр. и непривр. субјекта
- врсте – двострани и једнострани
- режим једностраних уговора у привр.? – примена тргов. права, ако закон не одређује друго (нпр. заштита потрошача)
 - типични именовани уговори у привреди: продаја робе, посредовање, заступање, комисион, отпремање, превоз, лиценца, туристички уговори, грађење, осигурање...
 - слобода закључивања неименованих уговора

Трговац

Значај одређења

- у субјективном систему – дефинисање трговинског посла
- у компанијском праву – обухвата све субјекте
- обавеза регистрације
- одређење привредног спора
- посебни порези

Економски и правни појам – аналогија са економским и правним појмом тргов. посла

Врсте трговаца – трговци робом, новцем (банкари), услугама (услогодавци) и капиталом (берзански трговци)

Појам у страним правима

Општи појам – лице, самостално и озбиљно бави трговином (тј. обавља трг. посл. у делатности)

Системи

- 1) нема дефиниције
- 2) објективно схватање
- 3) субјективно схватање
- 4) практично схватање

Објективно схватање (нпр. Фр)

- изводи се из појма трговинског посла
- појам – свако лице које се бави тргов. пословима као занимањем
- врсте: 1) т-ци по делатности и 2) т-ци по облику

* т-ци по делатности – који обављају трг. послове као занимање

* т-ци по облику – трг. друштва

+ појам - законом набројани због организационог облика, без обзира на делатност

+ у ствари - проширење појма т-ца по делатности (случај Панамског канала)

- изузеће из појма – слободна занимања, пољопривредници и занатлије (грађ. субјекти)

Субјективно схватање (нпр. Нем.)

Појам – одређује се појам трговца, па онда трг. посла

Врсте трговаца: 1) по делатности 2) по облику 3) привидни трговац 4) појавни (лажни) трговац

Трговац по делатности (занимању) – лице, самостално и плански обавља делатност, уз накнаду, у своје име, ради добити

Трговац по облику

- појам - свако лице које има прописани облик, без обзира на начин обављања делатности
- врсте – друштва капитала и друга правна лица (нпр. задруга)
- друштва лица нису трговац – нису правна лица

Привидни трговац

- појам - не бави се трговином као делатношћу, али се регистровао
- нема право да оспорава својство трговца у пословима са 3. лицима (и несавесним)

Појавни (лажни) трговац

- појам – није трговац, али се у јавности тако представља (није регистрован)
- последица – нема право да оспорава својство трговца према 3. савесном лицу

Врсте трговца по делатности – 1) природни 2) вољни и 3) неправи

- критеријум - утицај воље на стицање својства трговца

- природни (обавезни, нужни) трговац

* појам - чије пословање изискује трговачки начин организовања због обима и сложености (нпр. име, књиге, рачуни, заступник)

* остали трговци су *омањи* – не мора регистрац.

* последица – мора да се региструје; трговац је и кад није регистрован

- вољни трговац

* појам – не испуњава услове за природног трговца, али се регистровао својом вољом

* упис у регистар – конститутиван

* последица – нема право да оспорава својство трговца у пословима са 3. лицима

* брисање из регистра - слободно

- неправи трговац

* појам – не обавља трговину, али се својевољно регистровао као трговац

* врсте – пољопривредник и шумар

* упис у регистар – конститутиван

* последица – као за вољног трговца

* брисање из регистра – није слободно; само под прописаним условима

Практично схватање (нпр. САД)

Појам – ко се стручно бави делатношћу или се представља као да је стручно

Последица – заштита се пружа само неукима

Појам у српском праву

Називи – привредни субјект и трговац

Привредни субјект

- појам – самостално и трајније обавља делатност уз накнаду за робу или услуге

- врсте

* добитни субјекти – циљ добит (нпр. друштва и предузетници)

* приходовни субјекти – без циља добит, али наплата накнаде (нпр. јавна предузећа)

- у суштини – исто што и трговац у страним правима

Трговац - појам

1) ужи - трговац у економском смислу (нпр. заштита потрошача)

2) шири – као привр. субјект; у управном праву (нпр. заштита конкуренције, услови за делатност...)

Особености закључења уговора у привреди

Закључење меморандумом

- појам – пословно писмо са одштампаним подацима пошиљаоца
- начело - закључење само од овлашћеног лица
- закључење од неовлашћеног лица: **а)** изјава на меморандуму, **б)** уобичајено потписан, **в)** да се односи на редован посао пошиљаоца, **г)** савесност примаоца - незнање да меморандум потиче од неовлашћеног лица
- не тражи се више услов печата због ЗПД-а
- сукоб са ЗОО

* неовлашћени заступник; нема уговора

* могућа решења: 1) важи ЗОО, а не ОУ 2) правна празнина у ЗОО – попуњавање путем ОУ (став судске праксе)

Особености обезбеђења уговора у привреди

Појам – додатна (споредна) субјективна права, поверилац постиже већу сигурност намирења тражбине

Средства обезбеђења

- појам – начин постизања сигурности намирења

- врсте – стварна и лична

* стварна – залога, придржај, капара, кауција, предујам

* лична – јемство, уговорна казна, пенали, одустаница и солидарност дужника

- особености код: јемства и залог

Јемство

- појам

- врсте – законско (нпр. гаранција за банке) и уговорно

- особине уговорног јемства - супсидијерност, акцесорност

- у привреди – солидарност и самосталн. (нпр. реорганизација, стечај, авал менице)

Пенали

- појам – свота новца, дужник плаћа повериоцу, због повреде обавезе

- сврха – 1) притисак на дужника; право повериоца и кад нема штете 2) одштетна ф-ја – забрана кумулације са уговорном казном

- врсте према правном извору – законски и судски

- законски пенал

* појам - наређен законом у прописаној ситуацији

* предмет - и новчана и неновчана обавеза

* примери – а) накнада за прекостојнице крцатеља бродару б) дангубнина железници за спор утовар в) 20.000 динара за доцњу у плаћању новчане обавезе

- судски пенал – а) по одлуци суда због доцње у испуњењу неновчане обавезе б) прво накнадни рок, па наплата по јединици времена (нпр. по дану кашњења)

Залога

Појам – стварно право на туђој ствари...

Врсте: а) уговорна, законска и судска б) ручна и хипотека в) државинска и недржавинска (судски попис у извр. пост., упис у регистар покретних ствари)

Начела – официјелност, специјалност, недељивост и првенство са правом следовања

Вансудска продаја (одступање од официјелн.)

- два услова:

1) опомена дужнику (и власнику) – рок 8 дана (у превозу 30 дана), осим кад је роба кварљива или губи вредност

2) јавна продаја – непосредна погодба кад ствар има тржишну цену

Залагање покретне ствари

- начин – предаја повериоцу

- врсте предаје – физичка и симболична (нпр. предајом робне хартије)

Особености законске залог

- појам

- оправдање

- залогопримци: превозилац робе, отпремник, комисионар, заступник (налогопримац), складиштар, вршилац контроле, банка (код сефа)

- предмет – роба, изузетно тражбина сауговорника (комитента према 3. лицу) и новац у заступању

- заложно потраживање (специјалност)

* услов – конекситет (веза предмета, тражбине и посла), осим у комисиону

* настанак залог – кад настане потраживање без формалности (нпр. регистрације)

* може и недоспело потраживање, осим заступника које мора да је доспело (нпр. платио

трошак, закључио уговор)

* задржавање залог и кад з-примац преда ствар другом (нпр. отпремник превозиоцу)

- залогодавац: власник, па и невласник (нпр. у превозу)
- сукоб залога
 - * кад се јавља? – недовољна вредност оптерећеног предмета
 - * ранг наплатних редова:

- 1) отпремање и превоз - обрнуто временском редоследу настанка
- 2) комисион и складиштење - према временском редоследу
- 3) остале законске залогe (нпр. трговинско заступање, контрола...) - временски редослед
- 4) уговорне залогe – временски редослед

Особеност испуњења уговора

Особености испуњења новчаних обавеза

Посебан режим плаћања

- начело – општа правила
- одступање у роковима

* опште правило – истовремено испуњење у двостраним уговорима

* „комерцијалне трансакције“ (у ствари, трговински уговори) – прописивање најдужих посебних рокова

Дужина рокова

- 1) између привредних субјеката – до 60 дана по пријему захтева повериоца (нпр. рачуна) или робе, зависно шта дужнику раније стигне
- 2) између субјекта јавног сектора и привредног субјекта: а) за дужника јавног сектора – до 45 дана б) за привредног субјекта као дужника – до 60 дана
- 3) између субјеката јавног сектора – до 60 дана

Императивност – изузеци (нпр. плаћање у ратама – до 90 дана; дужник дао банкарску гаранцију)

Закашњење (доцња)

* санкције:

- + пенал у корист повериоца (20.000 дин.) и
- + прекршајна новчана казна у корист државе

* остала права – по општим правилима (нпр. затезна камата, раскид, накнада штете...)

Особености испуњења неновчаних обавеза

Превазилажење поверилачке доцње

- у грађанс. праву – судски (јавнобележнички) депозит или вансудски депозит по одлуци суда (нпр. ствар неподесна за судски депозит)

- у трговинском праву – предаја робе јавном складиштару без обраћања суду

Особености уговора у привреди

Уговорна одговорност

- појам – одговорност за штету услед неиспуњења или неуредног испуњења постојеће обавезе
- правило ЗОО (чл. 263) - ослобођење за накнадне околности које дужник није могао да спречи, отклони или избегне
- природа? – објективна или субјективна
- терет доказа – на дужнику
- недовољност доказивања одсуства кривице услед улагања пажње доброг привредника, без доказивања узрока штете
- услови ослобођења: а) доказ узрока штете, б) немогућност да се спречи, избегне или отклони
- ослобађајући разлог: а) виша сила, б) случај
- случајеви објективне одговорности: 1) складиштар 2) возилац 3) угоститељ
- диспозитивност законског режима – уговорно пооштрење и ублажење
- уговорно пооштрење – допуштено, осим због неравноправности
- уговорно ублажење

* појам - искључење или ограничење одговорности уговором (клаузуле егзонерац.)

* допуштено

* сметње: а) намера и груба непажња б) монополски или други неравноправни положај уговорника

- * санкција – ништавост клаузула због сметњи
- обим накнаде – предвидива штета, а непредвидива само због преваре, намере или грубе непажње

Камата

- појам
- врсте: затезна и уговорна
- зајмопримац дугује уговорну камату и кад није уговорена, због претпоставке теретности трговинских послова

Прекомерно оштећење

- непримена, због претпоставке да трговци знају праву вредност робе односно услуга

Приговори и застарелост

- краткоћа
- физичке мане – одмах по уочавању, а не 8 дана, као у грађанском праву
- застарелост: а) општа: 10 г., б) правна лица за робу и услуге - 3 г., в) превоз – 1 г., д) меница – 6 месеци – 3 г.